

בטיחות וגיהות במשק החי

בטיחות בעבודה ברפת הבשר

מאת: יעקב קרייצר
שה"מ - משרד החקלאות

המוסד לבטיחות ולגיהות
מחלקת הוצאה לאור
מאי 2008

קוד: א-079/2

פרסום זה הופק במימון קרן 'מנוף' המוסד לביטוח לאומי

© כל הזכויות שמורות

למוסד לביטוח ולגיהות - מחלקת הוצאה לאור
אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם,
לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או
אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני אחר -
כל חלק שהוא מהחומר שבחברת זו
אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

המידע בחוברת עדכני ליום הדפסתה

החוברת נועדה למסור מידע לקורא בתחומים
שבהם עוסק הפרסום, ואיננה תחליף לחוות
דעת מקצועית לגבי מקרים פרטיים.
כל בעיה או שאלה מקצועית, הקשורות במקרה
פרטי - יש לבחון, לגופו של עניין, עם מומחה בתחום.

4	.....	סביבת העבודה
4	.....	סיכונים פיזיים
5	.....	מחלות זואוונותיות
5	.....	הנחיות ועקרונות הבטיחות בעבודה
5	.....	כללי ההתנהגות בקרבת הבקר
6	.....	עבודה עם בקר בשדה
6	.....	עבודה עם עגלים לפיטום ("מרבק")
7	.....	ציוד טרקטורים, עגלות, שקתות ואבוסים
7	.....	עגלה לחלוקת מזון ("סלף")
8	.....	שביל ההולכה ("שוטי")
9	.....	חצרות המכלאה
9	.....	הסקוויז
9	.....	חומרים מסוכנים
9	.....	חומרי הדברה, תרופות וטרינריות, תוספי מזון
10	.....	תרופות וטרינריות
10	.....	חומרי ניקוי וחיטוי
10	.....	חומרי הדברה
10	.....	חומרי מזון באכסון
10	.....	עירומי קש ושחת
11	.....	דרכים, שטחי מרעה, מעברים וגדרות, טיפול בזבל
11	.....	הגיינה אישית
11	.....	ציוד מגן אישי

בטיחות בעבודה ברפת הבשר

עדר הבקר (לבשר) בישראל מונה כ-50,000 ראש (פרות בוגרות) הרועות ב-55 עדרים במשק השיתופי (קיבוצים) ועוד 105 עדרים משפחתיים, כולם מאוגדים ב'אמב"ל' (ארגון מגדלי בקר לבשר). במגזר המיעוטים קיימים כ-10,000 ראשי בקר נוספים.

כמות הייצור השנתי היא כ-35,000-40,000 עגלים ועגלות ממשק הבשר (תחלופה). העובדים בעדרי הבקר באים במגע באופן שוטף עם בעלי חיים (פרות עגלות ועגלים) וכן עם ציוד שונה המשמש בעבודה (טרקטורים, עגלות מזון, שקתות ועוד). העגלים רועים בסמיכות לאימהות. משקלו של עגל בשדה נע בין 250 ק"ג ל-270 ק"ג. משקלה של פרה בוגרת עשוי להגיע לכ-500-800 ק"ג. משקלו של פר 800-1,000 ק"ג. במפטמות העגלים נמצאים כ-175,000 ראשים - חלקם מיובאים והשאר מייצור" (המלטות) בארץ.

סביבת העבודה

עדרי הבקר שוהים 365 יום במרעה הטבעי.

60%-70% מצריכת המזון מקורו במרעה הטבעי, והשאר ממזון המוגש באבוסים ומים בשקתות. עדרי הבקר מפוזרים מרמת הגולן שבצפון ועד נחל הבשור שבנגב המערבי. הבקר נאסף מספר פעמים בשנה לתוך גדרה תחומה, לצורך חיסונים, ריסוס כנגד טפילים שונים בדיקות הריון וגמילה של הוולדות, הוולדות הגמולים מועברים לפיטום עד לשחיטה. העובדים נמצאים בשדה למעקב ולביצוע העבודות הנדרשות. עקב המגע הצמוד עם בעלי החיים והציוד והתדירות הגבוהה של מגע זה, נוצרים סיכונים בטיחות שונים.

פרות ועגלים בחצרות הגידול

סיכונים פיזיים

בטיפול בבקר קיימים סיכונים רבים. פרות, עגלות ועגלים הם חיות עדר שבדרך כלל אינן תוקפניות, אך נבהלות בקלות מכל שינוי פתאומי בסביבתן. הסיכונים העיקריים נובעים ממשקלן הכבד של החיות. אחד הסיכונים השכיחים הוא מעיכת העובד כנגד גדר או מעיכת כף הרגל ע"י דריכת בעל החיים עליה. סיכונים נוספים הנובעים מהתנהגות בעלי החיים: פגיעות הנגרמות מבעיטות, נגיחות, דריסה, בדרך כלל כאשר בעלי החיים נתונים בלחץ, הולכה תוך צעקות ומכות, טיפול וטרינרי, העמסה למשאית או הולכה למשקל או לרמפה.

הסיכונים גוברים כאשר מטפלים בבקר שנאסף לעתים רחוקות ואינן רגיל להימצא במכלאות סגורות, במיוחד בטיפול בפרות סמוך למועדי ההמלטות.

- ניתן למנוע פגיעות אם העבודה מבוצעת תוך שימת לב לסיכונים ושימוש במיתקנים ובכלים מתאימים. גורמי סיכון שאינם קשורים ישירות לטיפול בבעלי החיים:
- ציוד: טרקטורים, עגלות, שקתות ואבוסים.
  - חומרים מסוכנים: חומרי הדברה וריסוס כנגד הטפילים, תרופות וטרינריות, תוספי מזון.
  - חומרי מזון באחסון: ערימות גרעינים, עירומי קש ושחת. הסיכונים העיקריים - נפילה של בלות במתבן בעת הסידור במתבן או לאחר מכן, בזמן האחסון או במהלך הוצאת בלות מהמתבן לשימוש שוטף.

מיתקן ה"סקוויז" - עמדת החיטוי

מיתקן ה"סקוויז" - עמדת השטיפה והחיטוי

מחלות זואוונותיות

המחלות הזואוונותיות (הנקראות "זואונוזות") הן מחלות העוברות מבעלי חיים אל בני האדם העובדים איתם. המחלות עוברות בהדבקה ישירה על ידי מגע עם בעל החיים החולה או דרך הטיפול בו וכן דרך הפרשות, מגע במזון ובכלי ההאבסה וכן בדרכים נוספות (פירוט והרחבה ראו בפרק העוסק במחלות הזואוונותיות) - בדרכים, בשטחי מרעה, במעברים וגדרות, בסקוויז, בעמדות השטיפה והחיטוי ובטיפול בזבל.

הנחיות ועקרונות הבטיחות בעבודה

כללי ההתנהגות הבאים מהווים הנחיות כלליות עבור העובדים עם בקר בוגר, פרי רבייה, פרות מיניקות וולדות. הם אינם מכסים את כללי הבטיחות הנדרשים עבור ציבור הנמצא בקרבת העדרים, כמו בטיחות נסיעה בכבישים המשיקים לשטחי מרעה וכד'.
כללי ההתנהגות בקרבת הבקר

- התנהגות שקטה בזמן הטיפול וההולכה של בעלי החיים ללא צעקות ומכות. ע"י כך יפחת הלחץ בו נתון בעל החיים.
- ✓ העובד צריך להיות מודע לסכנות בטיפול בעדר הבקר שלו.
- ✓ העובד צריך להיות מסוגל לתפעל כלים וציוד, ולעבוד ברגיעה ובסבלנות עם הבקר ללא צעקות וללא שימוש בכוח מיותר.
- ✓ בעבודות מסוימות שבהן יתכן מצב שבו יהיה צורך בעזרה נדרשת נוכחות של 2 אנשים.
- ✓ לא מומלץ להעסיק בעדרי הבקר נוער צעיר מגיל 15.
- ✓ רצוי שצעירים ועובדים מבוגרים מעל לגיל 65 יעבדו תמיד בצוות של שניים.
- ✓ כאשר העובד נמצא בקרבת בעל החיים עליו להיות מודע לסיכון ולהימצא מחוץ לטווח הבעיטות (פרה בועטת כמעט לכל הכיוונים!).
- ✓ כאשר נכנס עובד לחצר עגלים יש להיעזר בעובד נוסף וכן להצטייד במקל. עגלים נוטים לתקוף בניחוח ולמחוץ באמצעות הראש את האדם לקיר או גדר.

עבודה עם בקר בשדה

- ✓ תמיד יש לוודא שעדר הבקר מודע לכך שהבוקר מתקרב אליו.
- ✓ בקר נע טוב יותר בקבוצה מאשר כפרטים בודדים.
- ✓ מספור הוולד לאחר ההמלטה עלול להוות סכנה מכיוון שהפרה יכולה להיות תוקפנית. רצוי לבצע את הפעולה כאשר נמצא אדם נוסף בסביבה.
- ✓ עגלים של בקר לבשר עלולים להיות מסוכנים בגיל של 7-8 חודשים, לפני גמילתם. יש להזהיר את העובדים כאשר מזהים עגל תוקפן.
- ✓ בארצות מסוימות נוהגים להחדיר טבעת ל"אף" הפרים כשהחיה מגיעה לגיל 10 חודשים. התקן זה מאפשר תפיסה של הפר בטבעת וריסונו.
- ✓ כאשר רוכשים פר בוגר יש לקבל מהמוכר מידע על מזגו.

עבודה עם עגלים לפיטום ("מרבק")

- ✓ עגלי מרבק לפני שיווק, אשר מגיעים לבגרות מינית, עלולים להוות סכנה לעובד.
- ✓ בכל קבוצה (בתא) יש להחזיק לא יותר מ-20-25 עגלים. זה מאפשר פיקוח הולם על בעלי החיים.
- ✓ יש להכין מראש חצר ריקה, או לחילופין - אפשרות להפרדה בין הסכנה לחצר שאליה מעבירים את העגלים, כאשר רוצים לבצע פעילות בתוך ה"תא" כמו ניקוי או תיקונים.
- ✓ גובה המחיצות חייב להיות לפחות 1.5 מ' מעל לפני הקרקע. הצינורות חייבים להיות חזקים דיים (בקוטר של לפחות 48 מ"מ).
- ✓ יש לוודא ששערי הכניסה והיציאה מה"מפטמה" לא יאפשרו לילדים קטנים להסתנן פנימה.
- ✓ יש לתלות על השערים שילוט אזהרה מתאים מפני הסכנה הנשקפת בכניסה למפטמה.
- ✓ יש לוודא ששקילה, טיפול וטרינרי וכד' יתבצעו כך שעגלים לא יוכלו לתקוף את העובד מאחור.
- ✓ יש לדאוג ששביל ההולכה, הסקוויוז, המאזניים והרמפה להעמסה יהיו מתוכננים כך שהעובד לא יאלץ לשהות בתוך קבוצת עגלים.
- ✓ יש לסגור את השערים סביב המפטמה כך שעגל בורח לא יהווה סכנה לאנשים בסביבה.

פרות מבכירות ועגלות צעירות בסככות הגידול

ציוד טרקטורים, עגלות, שקתות ואבוסים

הכנת מזון יבש להעברה אל שטחי המרעה

- ✓ כללי העבודה עם טרקטורים מחייבים עבודה זהירה ובטוחה, בעיקר בשטחי המרעה אשר לרוב אינם ישרים והשטחים לא תמיד עבירים.
- ✓ כל משק בקר לבשר צריך שיהיה לו לפחות ציוד מינימלי, שבילי הולכה שוט ו"סקוויז" במכלאה.
- ✓ אין לטפל בבעל חיים כאשר הוא נלחץ בין השער לגדר. במקרה שלא ניתן להכניס את החיה ל"שוט" או לסקוויז, ויש לטפל בה בשטח - יש לוודא שקיימת אפשרות למילוט מהמקום.
- ✓ כאשר מטפלים בפרים בשטח ולא בסקוויז נדרש צוות של 2 עובדים לפחות.
- ✓ במשקים עם מרעה טבעי מתגברים את ההאבסה ע"י העמסת מזון על גבי מישטחי אכילה הנגררים באמצעות טרקטור לחניה בשטח המרעה הטבעי.

עגלה לחלוקת מזון ("סלף")

עגלה כזאת קיימת ב-2 צורות בסיסיות:

- נגררת ומופעלת על ידי טרקטור;
- מונעת עצמית (ומכאן שמה: "self" - "עצמית").

עגלה מונעת עצמית לחלוקת המזון ("סלף") - מראה כללי

חלוקת מזון באמצעות עגלה נגררת ע"י טרקטור

דרישות התעבורה: עגלת ההזנה לרפת ולדיר ("סלף") מוגדרת בתקנות התעבורה כ"מכונה (חקלאית) ניידת", ועל כן יש להוציא עבורה רישיון רכב (רישיון ציוד הנדסי) והיא צריכה להיות רשומה באגף ציוד הנדסי במשרד התעבורה.

יש לוודא כי הונפק לה מספר רישוי שחור עם 5 ספרות לבנות (מספר מע"צ). הנהוג בה חייב ברשיון נהיגה בר תוקף לפי תקנות התעבורה החדשות (שהתפרסמו בתאריך 27.7.05) ולפי התנאים הבאים:

אם משקלה הכולל של המכונה הניידת האופנית (המשקל הכולל רשום ברשיון הצמ"ה ובהוראות היצרן ובכל מקרה ניתן לשקול אותה כאשר היא עמוסה על משקל גשר) עולה על 15 טון - חייב הנהוג בה ברשיון נהיגה מדרגה 13 (רישיון נהיגה לרכב מסחרי שמשקלו הכולל עולה על 15 טון או דרגת רשיון 03 ותוספת 140).

לפיכך, יש לוודא בקפדנות את משקלה הכולל של המכונה טרם קביעת סוג רשיון הנהיגה המתאים, כדי לעמוד בדרישות התקנות וכדי שלא להסתבך עם הביטוח לאחר אירוע תאונתי (חלילה וחס). יש לשים לב ולהקפיד: רשיון נהיגה לטרקטור, איננו מספיק יותר.

אחת הבעיות החמורות בהפעלתה של הסלף היא שדה הראייה בנסיעה לאחור ולכל אורך צידה הימני. לכן, מחובתו של ממונה בטיחות לידע את המפעילים ואת המעביד להקפיד על:

- תקינות זמזם הנסיעה לאחור.
- פנסי נסיעה לאחור חזקים ויעילים.
- פנס מהבהב כתום.
- מראות תקינות ונקיות באופן קבוע.
- סביבת עבודה משולטת היטב המזהירה מפני תנועתה של הסלף ובמיוחד ליד ערימות התחמיץ.
- הבעלים חייבים לרכוש פוליסת ביטוח חובה (לכל הפחות).
- הבעלים חייבים לערוך מבחן שנתי (טסט) כחוק (מידי שנתיים לפחות), בשטח ה"מפעל" בידי מכונאי מוסמך מטעם מוסד מורשה לטרקטורים ולמכונות ניידות.
- ה"סלף" הוא כלי רכב מסוכן המשמש במקום העבודה, ולכן המעביד חייב לדאוג ש -
- כל מפעיל יקבל הדרכה יסודית לגבי בדיקת הסלף טרם התחלת העבודה, וכן נוהלי עבודה בטוחים.
- המפעילים יקבלו הדרכה בנוגע לסיכונים הנובעים מהפעלת הכלי במקום, בהתאם לדרישות חוק ארגון הפיקוח על העבודה ותקנותיו - "מסירת מידע והדרכת עובדים".
- על המעביד חלה גם חובה לרענן את המידע שנמסר לעובדים המפעילים את הסלף בכל שנה. אפשר לרענן את הוראות הבטיחות לעבודה בסלף במסגרת רענון הוראות הבטיחות השנתי לכל עובדי הרפת.
- ✓ את העגלות יש לגרור בצורה זהירה, בטרקטור המתאים מבחינת כושר הגרירה למשקל העגלה.
- ✓ יש לוודא כי הפין המחבר מאובטח בפין ביטחון מתאים.
- ✓ את השקתות והאבוסים יש לשנע ולהציב באופן בטוח על מנת שלא יהוו מכשול.

שביל ההולכה ("שוט")

- ✓ כאשר הכניסה היא בצורת משפך, הבקר מסוגל להיכנס לשביל ההולכה במהירות. מומלץ שחצר המכלאה (איסוף) תהיה בנויה עם גדרות אובליות, ללא פניות חדות.
- ✓ הבקר ינוע בשביל במהירות כאשר קצה השביל מואר (בקר נוטה לנוע ממקום חשוך למקום מואר).
- ✓ צידי ה"שוט" צריכים להיות בגובה מתאים, כך שהבקר לא יוכל לקפוץ מעליהם. רצפת השוט צריכה להיות מהודקת, ישרה וללא בורות.
- ✓ השערים הסוגרים את הבקר בתוך ה"שוט" צריכים להיות מופעלים ע"י העובד מבחוץ, בצד הגדר, ולא מתוך השביל מאחורי הבקר.
- ✓ אין להיכנס לשוט כאשר נמצא בקר מאחורי הבוקר.

דלת בהפעלה פניאומטית למוניעת רתיעת הפרה

דלת בהפעלה ידנית
למיתקן טיפולים,
למוניעת רתיעה
של הפרה

מיתקן לתפיסת הפרה בקרניה

חצרות המכלאה

- ✓ הימנעו מלעבוד בחצר המאוכלסת בצפיפות רבה. מצב כזה מהווה סיכון להימחץ, או לקבל בעיטות ונגיחות.
- ✓ כאשר מעבירים בקר דרך שער - אין לעמוד בין השער לגדר, בגלל החשש להימחץ בדחיפה של השער ע"י הבקר העובר.
- ✓ בשעת סגירת השער במכלאה יש להקפיד להרחיק את בעלי החיים מהשער, כך שלא תהיה אפשרות שהם ידחקו את השער על העובד.

הסקוויז

- ✓ שער הכניסה ושער היציאה צריכים להיות מופעלים מחוץ למיתקן. בנוסף נדרש "עול" עם סגירה אוטומטית.
- ✓ בנוסף לשער האחורי רצוי שיהיה צינור אשר יאפשר ריסון של החיה, כך שהיא לא תוכל לנוע.
- ✓ יש לתחזק את הסקוויז כך שהפתיחה והסגירה של השערים תהיינה שקטות, חלקות ומהירות.
- ✓ רצוי שמקום העבודה של הבוקר יהיה מוצל, כך שיוכל לרשום בנוחות את הפעולות המתבצעות (מיספור, הזרקות, הזרעות, בדיקות הריון ועוד).
- ✓ עבור עבודות מיוחדות כמו טילוף, טיפול בצליעות וכד' יש צורך ב"חגורות בטן" ו"ויניץ" להרמת בעל החיים. כאשר משתמשים בחבלים יש לוודא שהם מתאימים לייעודם ואינם מאולתרים ממאראי חבילות הקש.
- ✓ יש לוודא שבעל החיים איננו מסוגל לנוע ולמחוץ את העובד.

יציאה מעמדת החיטוי ב"סקוויז"

טיילוף -
קיצוץ קצוות חדים

חומרים מסוכנים

מזרק ותרופות בארון החשמל - בשום אופן לא!

חומרי הדברה, תרופות וטרינריות, תוספי מזון:

- ✓ הסיכונים ודרכי מניעה מפורטים על גבי האריזות. יש לקרוא בעיון את הוראות והתוויות הבטיחות והזהירות המופיעות על גבי האריזות.
- ✓ יש לוודא כי חומרי הריסוס החיצוניים (כנגד טפילים) אינם מאוחסנים ליד חומרים אחרים, בעיקר תוספי המזון.
- ✓ תרופות וטרינריות יש לאחסן בארגז או ארון סגור ונעול ובשום אופן לא במקום אחר.

תרופות וטרינריות:

הסיכונים: שימוש לא נכון בתרופות לבעלי החיים - מינון לא נכון, תרופות שפג תוקפן וערבוב של תרופות הומניות עם תרופות לשימוש וטרינרי.

חומרי ניקוי וחיטוי:

- כל חומרי הניקוי הם בעלי פוטנציאל לפגיעה באדם כאשר השימוש נעשה שלא על פי הוראות היצרן או בצורה לא זהירה, וכן בתנאי אחסון לא מתאימים.
- ✓ יש להשתמש בחומרים על פי הוראות היצרן (מינון מדויק של החומרים לשימוש) ולהשתמש באמצעי הגנה מתאימים (משקפי מגן, כפפות, מסיכות מתאימות וכו').
  - ✓ יש להימנע מאחסון משותף של דטרגנטים אשר ביניהם עלולה להיווצר ריאקציה כימית (כגון חומצות ובסיסים). יש להניח את כלי הקיבול של החומרים במקום יציב ומוגן, כך שלא תהיה אפשרות לנפילת המיכל, לפגיעה בו או לדליפה של חומר ממנו לסביבה.
  - ✓ בכל מקום שבו מאוחסנים חומרי ניקוי יש להציב שילוט אזהרה והוראות שימוש בחומרים השונים.
  - ✓ אין לאכסן את החומרים ליד או בסמוך למוצרי מאכל או משקה!

חומרי הדברה:

בעדרי הבקר ובאתרים אחרים נמצאים חומרי הדברה שונים, המיועדים להדברת טפילים שונים על בעלי החיים או בסביבתם וחומרים להדברת מכרסמים. החומרים האלה רעילים ולפיכך טמונה בהם סכנה רבה:

- סכנה למשתמש בשימוש לא זהיר שלא על פי הוראות היצרן;
- סכנה לבעלי החיים בגלל שימוש מוטעה (זיהוי מוטעה של החומר) או שימוש בריכוזים לא נכונים, שלא על פי הוראות היצרן.
- ✓ יש לאכסן חומרי הדברה במחסן ייעודי, נעול ומשולט בהתאם.
- ✓ השימוש בחומרים רק על פי הוראות היצרן.
- ✓ במשקים גדולים ימונה אדם אחד בעל הכשרה מתאימה שיהיה אחראי על כל נושא ההדברה.
- ✓ מומלץ שיצרני חומרי ההדברה ישתמשו באריזות בצבעים אחידים וזהים לחומרים זהים.

חומרי מזון באכסון

עירומי קש ושחת

מתבן

- ✓ יש לערום את חבילות החציר, הקש או המספוא בצורה בטוחה, לגובה לא רב ובאופן שימנע התמוטטות החבילות.
- ✓ מיגון טרקטורים יהיה עפ"י דרישות החוק. יש לוודא כי הטרקטורים מצוידים במסגרות בטיחות ותא מפעיל מתאים.
- ✓ יש למנוע הימצאות אנשים בקרבת באזור הפעולה, כך שלא יפגעו במקרה של נפילת "בלה" של קש או שחת.

דרכים, שטחי מרעה, מעברים וגדרות, טיפול בזבל

- ✓ יש לוודא כי הדרכים שלמות ותקינות.
- ✓ יש לסמן גדרות ושערים בצורה בולטת ובאופן שימנע פגיעה בעוברים ושבים.

מרעה טבעי

- ✓ בעבודה בשטחי המרעה יש להיזהר מבורות פתוחים, תעלות או חפירים, סלעים, אבנים וכו'.
- ✓ את עירומי הזבל והפרשות הבקר הרועה יש לאסוף ולרכז במקום ידוע ולטפל בזבל בהתאם להנחיות המשרד להגנת הסביבה (האגף לסביבה חקלאית שבמשרד).
- ✓ בעת איסוף הבקר למכלאות/גידורים (לצורך חיסונים, רישום, בדיקות הריון, גמילת הוולדות וכו') - יש לאסוף את העדר למעבר בצורת משפך, כדי לרכז את הבקר למעבר בטוח.
- ✓ עבודות מיוחדות (כגון טילוף וטיפול בצליעות) חייבות להיעשות בזהירות רבה ותוך שמירה על הארגונומיה, כך שהעובד לא יצטרך להרים משא כבד וכן לא יימצא בסכנת הימחצות בין הבקר לבין גידורי המכלאות.
- ✓ בעבודה בשטח - יש להתקרב אל הבקר בזהירות ולוודא כי הפרות בעדר מודעות לכך שהעובד מתקרב אליהן. אין לבצע עבודות כגון אלה לבד (עובד יחיד) ויש לוודא כי קיים רכב בטווח הגעה, במקרה שעובד נזקק לפינוי לטיפול רפואי.

הגינה אישית

- ✓ יש לשטוף ידיים היטב לאחר כל טיפול בבקר.
- ✓ פצעים גלויים או חתכים יש לחבוש היטב לפני כל מגע עם עדר הבקר.
- ✓ בכל מקרה של נגיעה בהפרשות (שתן, דם, צואה, רוק) יש לשטוף היטב את הידיים במים חמים ובסבון אנטיספטי, בגדים שהזדהמו יש לתלות במקום נפרד ולכבסם בהרתחה.

ציוד מגן אישי

- ✓ על העובדים בעדרי הבקר להיות לבושים בביגוד ארוך, כובע רחב שוליים, נעליים גבוהות (מומלץ עם כיפת מגן למניעת פגיעות בכף הרגל), כפפות ומשקפי מגן מתאימים בעת הטיפול בחומרי חיטוי ובחומרי הדברה.
- ✓ יש להקדיש תשומת לב רבה לנושא פגיעות מבעלי חיים בשטח הפתוח, ובעיקר זוחלים ורמשים (נחשים, נדלים וכו').